

До спеціалізованої вченої ради Д11.051.03
Донецького національного університету імені Василя Стуса

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
кандидата економічних наук, доцента
Чобіток Вікторії Іванівни
на дисертаційну роботу Солоненко Юлії Валеріївни
на тему: «Організаційно-економічний механізм управління підприємствами
сімейного бізнесу»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дисертаційного дослідження

У всьому світі підприємства сімейної власності переважають у бізнес-спільноті. Такі підприємства формують значну частку ВВП розвинених країн світу. Але, в Україні поняття «сімейний бізнес» досі не є розвиненим і поширеним. Сімейний бізнес як форма підприємництва у світі характеризує ділове життя, яке здатне швидко змобілізувати необхідні фінансові виробничі ресурси, пришвидшити темпи науково-технічного прогресу, вирішити проблему зайнятості населення, а також сформувати економічно самостійний і стабільний середній клас.

Тому вирішення проблем становлення сімейного бізнесу в Україні – постає актуальним в умовах розвитку національної економіки. Практика доводить, що такі підприємства більш стійкі до кризових коливань, гнучкі до змін та керуються у своїй роботі родинними принципами.

При цьому необхідним є формування правового забезпечення функціонування і організаційного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу шляхом проведення ґрунтовного аналізу теоретичного базису та дослідження стану розвитку підприємств сімейного бізнесу в Україні.

Дослідження з питань формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу, визначення сучасних тенденцій науково-технологічної інтеграції з урахуванням наявних суперечностей впливу

кризових явищ на формування та розвиток національних інноваційних систем є особливо актуальним в турбулентних умовах господарювання.

Це безпосередньо стосується всіх національних економік, зокрема і економіки України, які мають адаптуватись до трансформаційних змін, здійснювати структурні та функціональні перетворення, щоб протидіяти руйнівним явищам економічного характеру і створювати адекватні ефективні умови для трансферу інновацій та інвестицій в розвиток вітчизняних підприємств сімейного бізнесу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація Ю. В. Солоненко виконана відповідно до тематики наукових досліджень кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки Донецького національного університету імені Василя Стуса: «Системне управління стратегічним розвитком підприємств в умовах структурної корекції економіки» (номер держреєстрації 0114U003190, 2014–2017 рр.), у рамках якої сформовані концептуальні засади розробки організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу; «Інтегрований розвиток територій: кадрова, маркетингова та інноваційна складові» (номер держреєстрації 0117U006342, 2017–2020 рр.), у рамках якої визначено тенденції розвитку підприємств сімейного бізнесу у світі та проведено моніторинг стану розвитку підприємств сімейного бізнесу в аграрній сфері України та Вінницької області.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи

Теоретична цінність роботи полягає у розвитку теоретико-методичних засад дослідження та розробці науково-практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу. Сформульовані у дисертації положення, висновки та рекомендації формують новизну і створюють підґрунтя для подальших

досліджень концептуальних засад формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу.

Науково-методичні та практичні рекомендації знайшли застосування у практичній діяльності Департаменту розвитку підприємництва та регуляторної політики Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (довідка № 3611-07/24453-07 від 11.06.2019 р.); Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної державної адміністрації (довідка № 03-5617 від 09.11.2017 р.); Департаменту економіки і інвестицій Вінницької міської ради (довідка № 11-00-004-50310 від 21.11.2017 р.); Селянського (Фермерського) господарства «Юність» (довідка № 14 від 20.08.2019 р.); ТОВ «Енергетична компанія «БіоТерм» (довідка № 10 від 27.08.2019 р.).

Окремі результати дослідження запроваджено у навчальний процес Донецького національного університету імені Василя Стуса при викладанні дисциплін «Економіка підприємства», «Основи підприємницької діяльності», «Організація виробництва» та «Управління стратегічним розвитком» (довідка № 158/01.1.3-43 від 19.08.2019 р.).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Результати, висновки і рекомендації дисертаційної роботи Солоненко Юлії Валеріївни є обґрунтованими і достовірними, оскільки вони базуються на методологічних засадах економічної теорії і докладному аналізі наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених з досліджуваної проблеми, отримані з використанням чинних законодавчих та нормативних актів Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, даних офіційних публікацій Державної служби статистики України, інформаційних та аналітичних матеріалів національних та зарубіжних науково-дослідницьких центрів та інститутів, звітності підприємств сімейного бізнесу, наукових періодичних публікаціях в іноземних і вітчизняних виданнях.

Достовірність отриманих результатів підтверджується їх апробацією на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах, висвітленням у публікаціях автора у наукових фахових виданнях.

Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, їх новизна

Результати дисертаційної роботи є обґрунтованими й достовірними, мають важливе значення для науки і практичної діяльності. Теоретичне значення результатів дисертаційної роботи полягає в поглибленні теоретико-методологічних положень щодо дослідження поняття «підприємство сімейного бізнесу», що обумовлено недостатнім рівнем дослідження в Україні.

Наукова новизна отриманих результатів дисертаційної роботи полягає в визначенні теоретико-методологічних підходів і системному обґрунтуванні науково-практичних рекомендацій щодо визначення поняття «сімейний бізнес», розроблено теоретико-методологічні засади сучасних концептуальних основ формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу.

Одержані у процесі дослідження результати – це методичні та практичні рекомендації щодо формування організаційно-економічної структури підприємств сімейного бізнесу, визначення стійкості сімейного бізнесу та забезпечення сприятливих умов для діяльності зазначених підприємств.

Наведений аналіз діяльності підприємств сімейного бізнесу, що дало змогу визначити світові та вітчизняні тенденції розвитку. В дисертаційній роботі проведено дослідження динаміки розвитку аграрної сфери України, що дало змогу зробити висновки, про сталий розвиток фермерських господарств у Вінницькому регіоні. Разом з цим, аналіз діяльності підприємств сімейного бізнесу дозволив визначити наявні проблеми та ризики у функціонуванні підприємств.

Автором запропоновані критерії класифікації стійкості підприємства, зокрема за історичністю (ретроспективною) виникнення та за виміром цілей розвитку підприємства.

Окреслені основні положення, які мають практичне застосування у діяльності Департаменту розвитку підприємництва та регуляторної політики Міністерства економічного розвитку і торгівлі України – методичний підхід до формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу; Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної державної адміністрації – стратегічні орієнтири підприємств сімейного бізнесу на засадах організаційно-економічного механізму управління; Департаменту економіки і інвестицій Вінницької міської ради – теоретичні основи та методологічні засади формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу. У практичній діяльності Селянського (Фермерського) господарства «Юність» у стратегічному плануванні діяльності підприємства – підходи до формування комунікацій у сімейному підприємстві; ТОВ «Енергетична компанія «БіоТерм» при проведенні оцінки стану діяльності підприємства та визначення ризиків – моделі, які були взяті за основу для формування процесу наступності в сімейному бізнесі.

Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в опублікованих роботах автора

За результатами наукового дослідження автором опубліковано 23 наукові праці загальним обсягом 9,09 д. а., з них особисто автору належить 7,82 д. а., у тому числі 8 статей у наукових фахових виданнях (із них 3 – у співавторстві), 3 статті у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз (із них 1 – у співавторстві), 12 публікацій за матеріалами науково-практичних конференцій.

Публікації відображають зміст дисертаційної роботи, автореферат відповідає її змісту.

Дискусійні положення та зауваження по змісту дисертації

Слід відзначити достатньо високий рівень теоретичних та прикладних досліджень, виконаних в роботі Солоненко Ю.В., але все ж таки мають місце дискусійні питання. Основні з них зводяться до такого:

1. У п. 2.1 (стор. 85-103) дисертаційної роботи проведено ґрунтовний аналіз світових тенденцій розвитку сімейного бізнесу, наведено великий масив статистичних даних, що безумовно підсилює аналітичну складову, але на наш погляд, необхідно більш детально висвітлити обґрунтування доцільності проведеного аналізу.

2. У п. 2.3 (рис. 2.21) автором наведено матрицю П. Шарма для відображення результатів діяльності підприємства сімейного бізнесу. У контексті доцільності використання матриці, недостатньо уваги приділено висвітленню сутності кожного із чотирьох наведених квадрантів (стор.126).

3. У розробленій структурі управління підприємствами сімейного бізнесу (п. 3.2 (стор. (стор. 192))), дисертант не окреслює роль «сімейної ради» за розподіл рівня відповідальності учасників при формуванні стратегічних орієнтирів та визначення її вплив на розвиток підприємства.

4. В дисертаційній роботі описані основні функції елементів структури управління сімейним бізнесом. На нашу думку, доцільно було б доповнити рис. 3.7 (стор. 190) основними характеристиками, що відображають ту чи іншу структурну групу управління та визначити їх переваги і недоліки, що впливають на підвищення рівня конкурентоспроможності.

5. Враховуючи, ступень присутності міжнародних компаній сімейного бізнесу в Україні, бажано було б здійснити статистичне оцінювання їх інтегрованості, наприклад, за різними товарними групами, що дало б змогу більш ґрунтовно визначити сценарії та напрямки формування й розвитку національної стратегії підтримки вітчизняних підприємств сімейного бізнесу.

Викладені зауваження не впливають на загальну високу позитивну оцінку дисертації Солоненко Ю.В.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам

Аналіз дисертаційного дослідження дозволяє зробити висновок про те, що дисертація Солоненко Юлії Валеріївни на тему: «Організаційно-економічний механізм управління підприємствами сімейного бізнесу» є самостійною завершеною науковою роботою, зміст відповідає обраній темі та забезпечує досягнення поставленої мети та задач дослідження.

За формальними та якісними ознаками, рівнем і новизною дослідження дисертаційна робота «Організаційно-економічний механізм управління підприємствами сімейного бізнесу» відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 чинного «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), виконана на високому науковому рівні, основні її результати опубліковані і отримали позитивні відгуки на науково-практичних конференціях.

Вважаю, що Солоненко Юлія Валеріївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доцент кафедри економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання
Української інженерно-педагогічної академії МОН України,
к. екон. н., доц.

В.І. Чобіток